

BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A83/044

19 oktober 1983

WIJZIGINGEN IN BELANGRIJKE SOVJETORGANEN :

HET MVD EN HET CENTRALE PARTIJAPPARAAT

Sinds voormalig KGB-voorzitter in november 1982 benoemd werd tot secretaris-generaal van de CPSU, wordt het steeds duidelijker dat de machtspositie van de nieuwe partijleider vooral steunt op zijn "eigen" KGB en op het leger, wat zich respectievelijk vertaalt in een steeds straffer binnenlands regiem en in een inmiddels ook hardere toonzetting van het buitenlands beleid. Het eerste blijkt o.a. uit de overigens slechts gedeeltelijk succesvolle campagne ter disciplinering van de Sovjetsamenleving en de daarmee samenvallende hechtere koppeling tussen het KGB en het ministerie van Binnenlandse Zaken (MVD). Wat het tweede betreft lijken er nogal wat fricties op te treden tussen enerzijds 's tactische flexibele aanpak van de buitenlandse politiek en anderzijds de harde rechtlijnige benadering van de militairen, wat b.v. geleid kan hebben tot tegenstrijdige Sovjetverklaringen inzake het ontwapeningsvraagstuk en het recente incident met het Zuidkoreaanse verkeersvliegtuig. Des te meer zal er behoefte aan hebben zijn tot dusverre betrekkelijk geringe machtsbasis in de partij zelf te versterken, omdat dat in de Sovjetverhoudingen voor de partijleider altijd van doorslaggevende betekenis is gebleken.

Het partijapparaat is ten tijde van geheel naar diens hand gezet door toedoen ook van zijn protégé en later -rivaal, die aanvankelijk dan ook op de loyaliteit van de partijbureaucraten leek te kunnen rekenen. Het ziet er naar uit dat thans voorzichtig bezig is door reorganisaties en personele mutaties het centrale partijapparaat sterker aan zich te binden.

WIJZIGINGEN IN BELANGRIJKE SOVJETORGANEN:

HET MVD EN HET CENTRALE PARTIJAPPARAAT

Politieke officieren binnen het MVD

Het ministerie van Binnenlandse Zaken, dat in de Sovjet-Unie zelf bekendstaat onder de aanduiding MVD, neemt binnen het bestel een belangrijke plaats in. Het heeft de contrôle over de politie, is belast met de handhaving van de openbare orde en houdt zich bezig met zaken die uiteenlopen van verkeerscontrôles tot misdaadbestrijding. Het MVD houdt ook toezicht op de naleving van de regels m.b.t. verblijfsvergunningen, paspoorten, buitenlandse reizen en het emigreren van Sovjetburgers. Het MVD is daarmee een omvangrijk onderdeel van het complexe Sovjetrussische contrôleapparaat, waarbinnen het KGB - voorzover het zich bezighoudt met de "binnenlandse veiligheid" - een sleutelpositie inneemt.

Het MVD geniet momenteel geen al te beste reputatie bij de Sovjetbevolking en m.n. de geüniformeerde politie is berucht om zijn willekeur, gebrek aan vakmanschap en corruptie. Regelmatig circuleren er geruchten over omkoppingen onder militiapersoneel, over contacten met de professionele misdaad en zelfs over groepen militiamensen die zich aan misdadige activiteiten te buiten gaan.

Na de benoeming - in november 1982 - van tot CPSU-secretaris-generaal en de aanstelling - in december 1982 - van diens KGB-opvolger tot MVD-minister is het probleem van het slechte MVD-imago met verve aangepakt. De activiteiten van een aantal hoge MVD-officieren werden onderzocht op corruptie, er werden functionarissen ontslagen en op 29 juli van dit jaar is door het CPSU-Politburo besloten tot de instelling van het instituut van politiek officier of politiek commissaris binnen het BiZa-ministerie.

Volgens een Politburoverklaring was besloten tot de instelling van zulke politieke organen" binnen dit MVD om - zoals de omschrijving luidde - "de persoonlijke verantwoordelijkheid van de staf te vergroten bij het voldoen aan hun officiële verantwoordelijkheden". Hierin klinkt onmiskenbaar ontevredenheid door over de leiding van het MVD, wat uiteraard in de toekomst zou kunnen uitmonden in verdere mutaties.

In de Politburoverklaring werd voorts duidelijk dat de nieuwe politieke officieren verantwoordelijk zouden worden voor het politieke, ideologische, culturele en educatieve werk binnen de organisatie. Daarmee is binnen het MVD een organisatie ingevoerd, die sterke reminiscenties oproept aan het instituut van de politiek officieren binnen het Rode Leger. Al in de tijd van hadden deze politieke officieren, die op elk onderdeelsniveau terug te vinden waren en

toen ook nog dezelfde rang hadden als de commandanten van deze onderdelen, tot taak om de (ideologische) trouw van het leger aan de partij te verzekeren. De aanstelling van politieke officieren binnen het MVD moet bijna wel betekenen dat er van buitenaf personeel daarvoor zal worden aangetrokken. Het ligt immers niet voor de hand dat deze functionarissen uit de gekritiseerde MVD zelf zullen worden gerecruteerd. Aannemelijker is dat de uit het KGB afkomstige MVD-minister hiervoor uit KGB-kringen zal putten. Geruchten in deze richting deden dan ook na 29 juli al snel de ronde. Dergelijke benoemingen zouden uitstekend passen in de al eerder gesignaleerde nauwere koppeling tussen KGB en MVD.

KGB-ers stappen over naar het MVD

Onlangs werd bekend dat op 13 september , van wie eigenlijk niet meer bekend is dan dat hij een hooggeplaatst KGB-er was, benoemd is tot een van de plv. ministers van Binnenlandse Zaken. Twee maanden eerder had het regeringsdagblad Izvestia de overplaatsing in dezelfde functie gemeld van , voordien een van de plv. KGB-voorzitters. Het is niet bekend gemaakt welke verantwoordelijkheden beide nieuwe plv. MVD-ministers hebben gekregen. Het ligt echter voor de hand dat een van hen de op 22 april 1983 (op de voor Sovjetbegrippen ongebruikelijk lage leeftijd van 61 jaar) met pensioen gestuurde heeft opgevolgd, die als plv. MVD-minister speciaal verantwoordelijk was voor paspoorten en visa. Volgens geruchten is overigens uit zijn functie verwijderd omdat hij zich aan corruptie zou hebben schuldig gemaakt. De chronologie van de twee benoemingen bij het MVD zou erop kunnen wijzen dat 's taken heeft overgenomen en dat binnen het ministerie de hoogst verantwoordelijke is voor de bij Politburobesluit van 29 juli ingestelde 'politieke organen'. Gegevens die deze hypothese kunnen bevestigen dan wel ontkrachten, zijn echter nog niet voorhanden. Medio augustus was er overigens nog een andere mutatie, die de internationale pers haalde. Hierbij ging het om , hoofd van de van het MVD deeluitmakende en met de contrôle van het verkeer belaste Staatsinspectie Motorvoertuigen (GAI), die - net als - op 61-jarige leeftijd met pensioen was gestuurd. Ook in zijn geval zou er sprake zijn geweest van corruptie. Als hoofd van het GAI werd hij opgevolgd door , tot dan een van zijn plaatsvervangers en eerder werkzaam bij het KGB. Door de benoeming van en heeft de in december 1982 tot MVD-minister benoemde thans de beschikking over acht plaatsvervangers. Als eerste plv. MVD-minister functioneert nog steeds - ondanks alle geruchten van begin van dit jaar over een op handen zijnde gedwongen aftreden - -schoonzoon . Hij is de

enige MVD-er die - als kandidaatlid - zitting heeft in het Centraal Comité van de CPSU. De andere (gewone) plaatsvervangers op dit moment zijn
(benoemd in september 1974), (sinds maart 1980),
(vanaf november 1978),
(sinds september 1975) en (vanaf januari 1982).

Met aan het hoofd minister , die in het KGB destijds naam heeft gemaakt door zijn jarenlange succesvolle strijd tegen corruptie en dissidentie, en twee plv. ministers, die ook uit het KGB afkomstig zijn, lijkt het MVD onder het -regiem een nauwe relatie met het KGB te hebben gekregen, een verhouding die nog maar kortgeleden werd gekenmerkt door een vaak slechte verstandhouding. Het hoeft niet uitgesloten te worden geacht dat in de toekomst nog meer KGB-ers een plaats vinden binnen het MVD, waardoor beide organisaties nog nauwer aan elkaar zullen worden gekoppeld. In het voorgaande is wat dat betreft al gewezen op de mogelijkheden die zijn geschapen door de instelling van de zg. politieke organen binnen het ministerie.

Mutaties in het CC-apparaat

Behalve deze belangrijke mutaties en ontwikkelingen binnen het MVD zijn er sinds 's benoeming tot secretaris-generaal van de CPSU in een relatief korte periode verschillende wijzigingen doorgevoerd bij negen belangrijke CC-afdelingen, die op hun taakgebieden beleidsvoorbereidend en beleidscontrolerend werkzaam zijn ten behoeve van het hoogste beleidsbepalende CPSU-orgaan, het Politburo.

, hoofd van de CC-afdeling Kaders in het Buitenland en o.m. verantwoordelijk voor de plaatsing van en contrôle over de in het buitenland werkende Sovjetburgers, heeft (overigens op 78-jarige leeftijd) deze functie verloren. Hij is waarschijnlijk opgevolgd door tot dusver Sovjetambassadeur in Frankrijk en tijdens de "Praagse Lente" in Tsjechoslowakije, waar hij nauw met het KGB schijnt te hebben samengewerkt.

Het hoofd van de CC-afdeling Propaganda werd nog in december 1982 vervangen door en werd zelf gedegradeerd tot ambassadeur in Roemenië *).

Van nog twee andere afdelingshoofden is bekend dat zij hun functies hebben verloren, nl. van de Afdeling Administratieve Aangelegenheden en van de Afdeling Wetenschap en Onderwijs. is opgevolgd door maar de naam van de opvolger van is nog niet bekend.

*) FOCUS A83/006, Belangrijke mutaties onder het
d.d. 17 - 2 - 1983

-regiem,

De CC-Afdeling Algemene Zaken, die verantwoordelijk is voor o.m. de partijdiscipline en de geheime partijarchieven beheert, heeft een nieuw hoofd in de persoon van . Hij volgde als zodanig op, die daarmee weer een stapje terug lijkt te moeten doen in zijn machtsstrijd met , ook al is hij dan nog steeds CC-secretaris en Politburolid. heeft overigens een rijke ervaring bij de Afdeling Algemene Zaken, want sinds 1968 heeft hij daar gefunctioneerd als 's eerste plaatsvervanger.

Voorts is bekend geworden dat CC-secretaris door de Siberische partijfunctionaris is opgevolgd als hoofd van de zeer belangrijke CC-Afdeling Organisatie, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het nomenclatuurbeleid en dus ook de personele bezetting van het partijapparaat. , die destijds in deze functie 's machtsbasis in het partijapparaat heeft helpen opbouwen, blijft overigens wel CC-secretaris. De leiding van de CC-Afdeling Economische Aangelegenheden, waarin de Afdeling Planning en Financiële Organen is opgegaan, is inmiddels in handen gelegd van CC-secretaris , eerder eerste plv. voorzitter van het Staatsplanbureau.

Voor de volledigheid zij vermeld dat nog twee structurele wijzigingen zijn doorgevoerd in het CC-apparaat. De CC-Afdeling Landbouw werd uitgebreid tot "Afdeling voor Landbouw en Voedselindustrie" en de Afdeling Lichte en Voedselindustrie werd omgezet tot "CC-Afdeling voor de Lichte en Consumptiegoederenindustrie". De twee hoofden van de betrokken afdelingen, resp. en , blijven in functie.

* * * * *

Samengevat kunnen de mutaties binnen het MVD en het CC-apparaat, voorzover ze al onder een noemer zijn te brengen, op het eerste gezicht niet spectaculair worden genoemd. Wel lijkt het erop dat op een voorzichtige wijze getracht is nieuw bloed te brengen in enige sleutelorganen om een meer effectieve en efficiënte aanpak van de problemen te bereiken. Ongetwijfeld zullen en zijn aanhangers proberen in de toekomst dit soort mutaties langzaam maar zeker verder voort te zetten. Al was het maar tegen de achtergrond van de wetenschap dat een tweede échelon met aan verplichte figuren het makkelijker maakt ook in de hoogste regionen van de partij tot verschuivingen te komen, die de positie van als secretaris-generaal kunnen versterken.